ITÄ-SUOMEN HOVIOIKEUS

Kuopio 21.1.2016
Nro

Lakivaliokunnalle

Viite: Lakivaliokunnan lausuntopyyntö (KAA 3/2015 vp ja LA 21/2015 vp)

Asia: Lausunto kansalaisaloitteesta lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusasteikon koventamisesta ja lakialoitteesta laiksi rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta

Pyydettynä lausuntona hovioikeus esittää seuraavan.

Aloitteiden sisällöstä yleisesti

Tavoite lapsiin kohdistuvien törkeiden seksuaalisten hyväksikäyttörikosten rangaistustason koventamisesta on lähtökohtaisesti hyvä. Tämä tavoite ei kuitenkaan välttämättä ole saavutettavissa kansalais- ja lakialoitteessa esitetyllä tavalla törkeiden seksuaalisten hyväksikäyttörikosten vähimmäisrangaistuksen korottamisella vähintään kahdeksi vuodeksi vankeutta.

Lakialoitteen perustelut ovat hyvin suppeat. Hovioikeus toteaa, että perusteellisen lausunnon antamiseen tarvittaisiin tarkempaa selvitystä asiasta ja vertailua sekä Pohjoismaiden että Euroopan Unionin sisällä.

Rangaistusasteikon koventamisesta

Hovioikeus toteaa, että rikoslain 20 luvun 7 §:ää on muutettu 1.6.2011 voimaan tulleella lailla (20.5.2011/540). Eduskunta on tuolloin hyväksynyt Euroopan neuvoston yleissopimuksen lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan ja tehnyt lakiin sopimuksen edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Lailla on muun muassa korotettu lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vähimmäisrangaistus neljäksi kuukaudeksi vankeutta sekä lisätty lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeän tekomuodon ankaroittamisperusteeksi sukupuoliyhteys.

Rikoslain 20 luvun 7 §:n nojalla törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on tuomittava vankeutta vähintään vuosi ja enintään kymmenen vuotta. Voimassa olevan lain mukainen rangaistusasteikko on laaja. Koska rangaistusasteikko antaa jo nyt mahdollisuuden tuomita yli kaksi vuotta ehdotonta vankeutta, rangaistusasteikon koventaminen ei ole välttämätöntä lakialoitteessa esitetyillä perusteilla. Vaikka lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat aina vakavia, teot voivat luonteeltaan olla hyvin erilaisia.

Rikoslain 6 luvun 3 §:n mukaan rangaistusta määrättäessä on otettava huomioon kaikki lain mukaan rangaistuksen määrään ja lajiin vaikuttavat perusteet sekä rangaistuskäytännön yhtenäisyys. Edelleen luvun 4 §:n mukaan rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Korkein oikeus on muun muassa ennakkoratkaisussaan KKO 2011:102 todennut, että rangaistuksen määrääminen perustuu edellä mainitut periaatteet huomioon ottamalla asianomaista rikosta koskevassa säännöksessä säädettyyn rangaistusasteikkoon. Sen pohjalta tapahtuvassa mittaamisharkinnassa ovat keskeisessä asemassa kysymyksessä olevaa rikosta koskevat rangaistuksen mittaamista ohjaavat Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisut. Jos sellaisia ei ole, huomioon voidaan ottaa myös muut samaa rikosta koskevat Korkeimman oikeuden ratkaisut, joissa Korkeimmassa oikeudessa on ollut kysymys myös rangaistuksen mittaamisesta. Jos Korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöä ei ole jonkin rikoksen osalta laisinkaan tai jos se on niukkaa, huomiota voidaan kiinnittää myös rangaistuskäytäntöä kuvaaviin tilastollisiin tai muihin selvityksiin, mikäli niistä ilmenevää rangaistustasoa voidaan pitää edellä mainitut rangaistuksen mittaamisperusteet huomioon ottaen oikeudenmukaisena.

Ottaen huomioon edellä mainitun Korkeimman oikeuden ratkaisun hovioikeus toteaa, että säädettyä vähimmäisrangaistustakin keskeisemmässä asemassa luomassa lakialoitteessa tavoiteltua rangaistuskäytäntöä ovat Korkeimman oikeuden antamat ennakkoratkaisut. Sen sijaan lakialoitteessa mainituilla muutamilla yksittäisillä käräjäoikeuden alimpana oikeusasteena antamilla lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevilla ratkaisuilla, joiden yksityiskohtaiset perustelut eivät ole tiedossa, ei voi olla vastaavaa merkitystä.

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tuomitseminen törkeänä edellyttää, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen ollut törkeä. Kokonaisarvostelun kannalta vähimmäisrangaistuksen korottaminen on ongelmallista. Tämä voi johtaa siihen, ettei rajatapauksessa tekoa kokonaisarvostelussa katsota törkeäksi. Tältä osin lakialoite voi johtaa päinvastaiseen suuntaan kuin mitä sillä on tavoiteltu.

Siltä osin kuin kansalaisaloitteessa on esitetty eräiden lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten minimirangaistusten nostamista neljään kuukauteen vankeutta hovioikeus toteaa, että kaikissa aloitteessa tarkoitetuissa rikoksissa rangaistusasteikko mahdollistaa jo nyt tuomitsemisen vankeusrangaistukseen.

Lopuksi

Edellä mainituilla perusteilla hovioikeus esittää näkemyksenään, ettei lapsiin kohdistuvien törkeiden seksuaalirikosten vähimmäisrangaistuksen korottaminen eikä myöskään kansalaisaloitteessa tarkoitettujen rikosten minimirangaistusten nostaminen ole välttämätöntä kansalais- ja lakialoitteen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lausunnon valmistelu hovioikeudessa

Lausuntoa on valmisteltu työryhmässä, johon ovat kuuluneet puheenjohtajana hovioikeudenneuvos Helena Lindgren sekä jäseninä hovioikeudenneuvos Sisko Heimonen, hovioikeudenneuvos Tero Vauhkonen ja määräaikainen asessori Johanna Kantanen.

Presidentti Pertti Nieminen

Kansliapäällikkö Olli Hyvärinen